

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za

slovensko ljudstvo na Primorskem

Letnik IV.

Vse za vero dom cesarja!

Štev. 36.

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 30 n., za pol leta 65 nov. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

V Gorici, dne 21. decembra 1896.

Vredništvo in vpravnništvo

na je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Oglase in naznanila sprejema vpravnništvo po pogodbi.

Vabilo.

Vse prijatelje in somišljenike vabimo vljudno k naročbi „Primorskega Lista“. Posebno se priporočamo častitim gg. duhovnikom, naj naš list ljudstvu priporočajo.

Naš list bode petič začel zahajati med ljudi. Prinašal bode kakor doslej dragim bralcem novic iz naše ožje in širje domovine.

„Primorski List“, kakor je bil, ostane katolišk slovensk list. Zagovarjal bode vedno katoliška načela in sv. vero. Razkrival bode namene odkritih in prikritih nasprotnikov katoliške stvari, posebno socijalnih demokratov, našega naroda najnovejših sovražnikov.

Nič manj pa ne bo pozabil, da je list za Slovence. Zato se bode vedno odločno potezal za njih narodne pravice in to tem bolj, ker se jim vedno bolj odrekejo.

Ker pa je gmotno stanje podlaga narodovemu napredku, podučeval bode „Prim. List“ tudi o važnih narodno gospodarskih vprašanjih, ter posebno deloval za gospodarsko organizacijo ljudstva.

Tako bode deloval „Prim. List“, neustrašeno zagovarjajoč pravico. Ne obrekovanja, ne zavijanja in pretiravanja se ne bode vstrašil, šel bode vsikdar pogumno v boj pod staro-slovenskim praporom:

„Vse za vero, dom, cesarja!“

„Primorski List“ bode tudi letos izhajal 1., 10. in 20. dne vsakega meseca.

Naročnina za celo leto znaša 1 gl. 50 kr., za pol leta 75 kr., ubožnišim naročnikom ga bomo dajali za znižano ceno 1 gl., oziroma 50 kr.

Naročnina naj se pošilja vpravnništvo „Primorskega Lista“ Gorica, Nunske ulice (Via delle Monache) št. 10.

Moč časopisja.

Katoličani, podpirajte lepo berilo in naročujte se na katoliške liste! Berite in prebirajte knjige in poučljive liste, vzlasti v dolgih zimskih večerih.

Kako je bilo nekdanj lepo po krščanskih hišah. Eni so preli, drugi šivali, tretji knjige prebirali. Zraven tega se je lepo molilo in prepevalo. In — družine so bile dobre, bogoljubne, družine poštene ter polne strahu božjega. Žalibog! takih družin je več malo! Nekdanje stare lepe navade so se pozgubile. Namesto teh se pa dolge zimске večere po hišah burke uganjajo. Ljudje sedé okoli ognja ali pa po pečeh, se norčujejo, opravljajo, krohotajo, preklinjajo, postave in davke sklepajo in nespodobno vedejo — molijo in pojejo pa malokedaj. O časi, zlati stari časi, izginili ste, z vami pa tudi krščansko življenje in blagoslov božji.

Slovenci, poprimite se zopet lepih sta-

rih navad! Ne tako, ne tako. V vsaki hiši, v vsaki družini, v vsaki krčmi, v vsakem društvu mora biti lepo berilo, mora biti katoliški list. Če slabi listi sejejo ljuljko, bomo li mar mi k temu molčali, bomo spali? Da se naša mladina dan za dnevom bolj pači, bomo li mirno gledali? Da se bo z vero zaničeval naš narod, naš jezik, bomo li to trpeli? Da se nam bodo kratile pravice, ki nam tičejo po božjih in svetnih postavah, nam li to ne bo mar? Hočemo li k temu roke držati križem? Ne! Skrbimo za poduk, glejmo za lepo berilo! Širimo katoliške liste!

Poglejmo Nemce! Učimo so od njih! Hudi boj so imeli. Vera se je izgubljala, hudobija in neverstvo je rastlo. In kaj so storili? Pisarili so in pisarili, dobre liste so šrili od mesta do mesta, od vasi do vasi do najrevnejše kmetske bajte. Nezmeren je bil sad teh listov. Ljudstvo je začelo oči odpirati, za kaj gre prav za prav, in kedo je v nevarnosti. Nemci so nam pokazali, kaj more človek, oborožen z peresom in papirjem. Da — v nemškem „Kulturkampf“ so bili ravno katoliški listi prava, nepremagljiva moč in strah liberalcem. V boju za najdražje, kar človek na svetu ima, za sv. vero, narastli so se listi od 50 na 150. Danes imajo na Nemškem 480 katoliških listov! In sad tega? Zmagalo je katoličanstvo, vera se je ohranila, ljudstvo poboljšalo.... In pri nas?!

Prenemarni smo, preleni in prepoustljivi. Popravimo to z novim letom. Novo leto, novo življenje, večja skrb! V to pomagaj i Bog!

Politični pregled.

Notranje dežele.

Deželni zbori češki, nižjeavstrijski, gališki, moravski, šlezki, štajerski, kranjski in goriški 28. decembra prično zborovati.

Državni zbor sedaj razpravlja državni proračun. Razprave so bile prav mirne, sosebno ker so Mladočehi zadnji čas oblekli v kožo krotkih državnih jagnjet. Rujevečega leva češkega skoraj ni čuti več.

Casniški kolek se še ne odpravi. Proračunski odsek je namreč sklenil, da se casniški kolek odpravi še le z novim letom 1898. Vsprejel pa je predlog, da se s 1. marcem 1897. odpravi kolek časnikom, ki ne izhajajo več kot trikrat na teden.

Umril je grof Ferd. Tranttmansdorf, predsednik gosposke zbornice.

Hrvatski ban je slišal precej gorkih v hrvatskem deželnem zboru. Povedal je mu jih posl. baron Rauch, ki je imenoval bana izvrstnega učenca Tanlonga (znanega goljufa italijanskega).

Bošnjaki so vže siti dobrot Kallayjevega gospodarstva. Deputacija 50 članov

je bila na Dunaju, da se na Najvišjem mestu pritoži nad postopanjem svojega gospodarja Kallay-a. Toda deputacija ni bila vsprejeta. Zato je vže skrbel minister Kallay.

Vnanje države.

Rusi so sklenili pogodbo s Kitajci, ki jim podeljuje mnogo vpliva na Kitajce. To posebno peče kramarske Angleže. Celo Francozi, srčni prijatelji Rusije, se radi te pogodbe hudujejo.

V Črnigori so vpeljali stalno vojsko. Najvišjim poveljnikom stalne armade je imenovan prestolonaslednik princ Danilo.

Španija se raduje, ne nad zmago generala Weyler na Kubi, marveč nad nenadno smrtjo nstaških vodij Maceo in Gomez. Vendar malo sladkega v kupi gorjupi.

Italijanski delavci so bili zopet tepeni v zveznih državah. Ker jim domača zemlja ne more preskrbeti potrebnega kruha, hodijo križem sveta, ter prevzemo delo pod vsakim pogojem, da se morejo ustajljati preteči lakoti. S tem pa neznansko škodijo domačim delavcem. Odtod prepir in pretep. Čas je vže, da Italija prične skrbeti za svoje sestrano ljudstvo, mesto da se bori s afrikanskimi rodovi.

Dopisi.

Iz vipavske doline. Končana je povsod žetev in vsi poljski pridelki so pod streho. Hvala Bogu, da je naša dolina letos prav srečna s poljskimi pridelki, dasi je le preveč deževalo. Vipavska dolina je znana daleč okrog radi svoje rodovitosti, kajti kje se pridelava več žita, sadja, vina itd. nego li v naši dolini? Toda pri vsej rodovitosti zemlje, pri vsej skrbi, delavnosti in pridnosti vipavskega kmeta je prebivalstvo preveč ubogo in preveč zadolženo. Nočem danes navajati vzrokov propada vipavskega kmeta, a opozoril bi rad merodajne okroge kako bi se mu dalo pomagati. Nova vipavska železnica bo veliko pripomogla, da se pridelki lažje izvozijo, a da bi se pridelki žito, sadje in vino dražje prodajalo bi veliko pripomogle tudi kmetijske zadruge. Koliko bi koristile n. pr. v goriški okolici, pri svilorejstvu, pri prodaji krompirja, žita! koliko bi koristila vinarska zadruga v Dornbergu, Rifembergu, itd. In ako bi je vodili požrtovalni, za blagor ubogega kmeta vneti domoljubi, koliko bi se lahko storilo v njegov blagor! Na Vipavskem imajo oderuhi in denarne pijavke tudi ugodna tla; človeku krvavi srce, ko vidi, da je radi prejšnjih slabih letin zadolžen skoraj vsak kmet na Vipavskem a ta dolg mora plačevati po 10—15 gl. od sto. Vprašam ali bi ne veliko koristile i pri nas Reifeisen-ove ljudske posojilnice? Naj se zaganjajo nekateri krogi kolikor jim drago proti zadrugam in ljudskim posojilnicam, spoznati mora vendar

vsak zaveden Vipavec, da le tem potom moremo pomagati svojemu ljudstvu, da bo lažje dihala in prišlo do boljše bodočnosti. Prepričan sem, da s podukom o koristi zadrug in posojilnic bi se na Vipavskem veliko storilo — saj znano je, da je Vipavec podvzeten. Toraj začnimo enkrat!

Iz Tomaja. — Č. g. Aleksander Benigar. Shod duhovnih častilcev presv. Rešnjega Telesa pod predsedstvom prevzvišenega Nadškofa v Gorici dne 22. oktobra je bil prekrasen. Podpisal ga je nekdo z bolj spretnim peresom. — Gospod ravnatelj vednega češčenja duhovnov Goriške nadškofije, č. g. Kren, mi je pri skupnem kosilu v semenišču to le vganjko predložil: Kedo je dal povod današnjemu zboru? — Jaz: Nemozem znati. K.: „Pokojni Al. Benigar, ki je imel 13. decembra 1894 v Tomaju novo mašo, pa je 20. februarja 1895 umrl. On je bil goreči častilec sv. Rešnjega Telesa. . . Po njegovej smrti so mi prišli dotični njegovi listi s časopisom „Eucharistia“ vred v roke. Začel sem stvar premišljevat, pa videč, da je to društvo krasno in prekoristno, sem se vpisal ter našel si tudi tovarišev. Sacerdotes adoratores. Predložil sem v zastopnosti s pobožnimi gospodi duhovnimi prevzvišenemu Nadškofijstvu, da bi se sklical zbor za vpeljavo češčenja sv. Rešnjega Telesa med duhovnimi cele nadškofije. In glejte, koliko nas je! Nadejam se, da se bodo vsi pričujoči 64 mašniki v društvo „Eucharistia“ zapisali, koje po celem katoliškem svetu vže šteje čez 45.000 členov.“

Bog si majhine zbere, da po njih velike stvari izvršuje. Aleksander, zgodaj Te je Bog k sebi poklical, in sedaj se veseliš, ker vidiš toliko pobožnih duhovnov klečati pred svetim Rešnjim Telesom, kakor si Ti rad klečal. *Frère Orban.*

Z Bovškega. Približali so se božični prazniki in novo leto, ko voščimo eden drugemu srečo za naprej. Tudi listi se vrstijo med voščilce ter si želijo navadno v prvi vrsti povečanega števila plačujočih naročnikov. Dandanes je časnikarstvo velesila, ki predstavlja človeštvo v vsem svojem dejanju in nehanju. Kakor se ločijo ljudje po svojem življenju in stremljenju t. j. po namenu in smotru (cilju), za kateri živijo,

LISTEK

Opravičen strah.

Pri neki pojedini je bil tudi redovnik Bošnjak, ki je imel v Rimu imenitno službo. Mej pogovorom mu reče njegov sosed: „Vi niste pravi Bošnjak, ker ne nosite brk“. Stari redovnik mu smehljaje odgovori: „Jaz se ravnam po kraju, kjer prebivam“ in doda še, da se sam brije. Vsled povpraševanja je tudi povedal dogodek, vsled katerega se je pričel briti, tako le: „Ko sem pred nekaj leti prišel iz Rima v rojstno vas v Bosno, sem se po navadi hotel dati obriti, zato sem povprašal, jeli kje kak brivec. Res je bil v vasi neki mož, ki je pri vjakih spoznal britev in je bil v celi okolici za brivca pripoznan. Poklical sem ga. Vže sem sedel pripravljen na stolu, ko sem opazil, da se mu jako roke tresejo. Vprašal sem ga: „Zakaj se pa tako tresete?“ Odgovoril mi je, da je slišal pripovedovati, da opravljam visoko službo v Rimu in tako dalje, in da je vsled tega nekoliko v zadregi, ker ni vajen tako visokih gospodov. „Potem pa ne morete briti“, se je glasil moj odgovor. „Vže pojde. Nič se ne bojte. Le zamizite in kmalu boya gotova“ mi zatrdi vaški brivec.

Res sem zamizal. Prej se je on mene bal, sedaj sem se pa jaz njega, in komaj sem čakal, da bi bila gotova. In ko sem čez nekaj časa z neznanitnimi vrezami vstal z lesenega stola, sem sam pri sebi trdno sklenil, da ne bo nihče več z britvijo gospodaril po mojem obrazu, dokler bom mogel sam gibati, in temu sklepu sem ostal zvest do današnjega dne“.

ravno tako listi. Kakoršen boj zapazujemo med seboj v vsakdanjem življenju za obstanek, tak je med posameznimi listi. Vsled svobodnega tiska, kateri je vpeljal lažnjivi liberalizem, se lahko reče, papir vse drži, kar je dobro in slabo. Kdo naj pa prav loči dobro od slabega v listih ali kdo naj pove, kateri list je dober, kateri slab? Katoliška načela so, ki ne poznajo tukaj pregovora: „V sredi, v zlati skledi“. Slomškov učenec Fr. Kosar zapisal je v svojo knjigo „Svobodni tisek in katoliški bravci in pisatelji“, „Blagor narodu, kateri ima pisatelje, ki mu pripravljajo zdravo dušno hrano“. Njegov življenjepisec v Moh. Koledarju za prihod. leto pravi: „Kako hudo se pregrešijo zoper lastni narod brezvestni pisatelji, ki zavoljo lastnega dobička ali iz svoje duševne ubožnosti s svojimi spisi mehkužijo narod, vzbujajo divje strasti in trgajo iz svojega ljudstva značajnost in vsako plemenito čustvo!“ — Tudi naš narod se poslužuje tiskovne prostosti in sicer preveč, če se vzame primera z nekaterimi drugimi — celo bolj izomikanimi narodi. Žalibog je večina slovenskih listov slaba. O da bi ljudstvo vedelo, da ni vse zlato kar se sveti! Pogle dati je le na dno. Največkrat se vdobi gola sebičnost. Pa pretkani vredniki dobro razumijo svoj. posel. Ko si napravijo tako trdna tla in vže dobro izhajajo, si trkajo na prsa rekoč: „Mi smo mi!“

V naši ožji domovini izhajajoča „Soča“ je tudi eden izmed tistih „izvoljenih“ listov. Samo to pomislimo, da je morala presneto zabresti, da je slednjic naš tako potrpežljivi in prizanesljivi višji pastir pred njo svaril kakor se je storilo pred desetimi leti z ljubljanskim „Slov. Narodom“. Kako se razumeta ta dva lista! *Sta kakor brat in sestra.* Ponašata se kakor da bi vzela narodnost v zakup. Vse zavohata. Če se veriga na morju vtrga, vže izvesta. V nečem „Soča“ prekosi „Slov. narod“. Še ta najstari slov. dnevnik (Slov. narod) ni nikoli priporočil svojim naročnikom, da bi ga ne dajali iz rok drugim nepoklicanim čitateljem, kakor je storila „Soča“. Gotovo se boji luči. Prava „pokrita rihta“! Tudi tisti „indeks“ ji ne da ne miru ne pokoja. Zato tako meistersko — zavito persiflira v predzadnjem vvodnem članku više oblasti. O ti ubožica,

„Mrtev“.

Anplež sedi za mizo, obloženo z jedmi. Znanec s katerim se vže nekaj časa nista videla, ga najde tu mej skledami in krožniki, steklenicami in kupicami, zaverovanega v svoj posel. Vsede se Angležu nasproti in mu izrazi svoje veselje, da ga zopet zdravega vidi. Ne da bi znanca pogledal in mu dal prijazno besedo, Anglež samo nekoliko pomrma in se zatopi zopet v svoje delo. Ko znanec nekoliko časa svoj lačni vis-à-vis ogleduje, vpraša Angleža: „Kako se pa kaj vaš g. brat počuti? Mrtev, zagodrnja Anglež s polnimi ustmi. „Kako? je li res umrl? Mrtev, ponavlja Anglež z uteskaljenim ravnodušjem. Kako pa vaš g. oče, jeli zdrav? Mrtev, mrmra Anglež. Za božjo voljo! to je pa res žalostno, v kratkem času izgubiti očeta in brata! Toda vsaj vaša mati in sestra ste zdravi? Mr. „Strašno! grozovito!“ kriči vže v sredi besede, katero je hotel Anglež izgovoriti, znanec. To je v resnici pretresljivo, v tako kratkem času izgubiti štiri svojih ljubih. Potem obmolkne znanec, boječ se, da ne bi Angleža pri spominu na drage ranjke razburil. Anglež se masti le še naprej. Ko vse pomaha, popije še kavo, prižge smodko in pogladi parkrat svojo dolgo brado, postane še le prijazen in zgovoren. Kako se pa vam godi, vpraša znanca. dolgo časa vas vže nisem videl? Lepa hvala, odvrne le-ta, pri kupčiji sem imel srečo, zdrav sem pa tudi, hvala Bogu! Da ste pa vi tako nesrečni, v kratkem času priti ob očeta, brata, mater in sestro, to mi je pa v resnici žal, prav pomilujem vas. Kaj pa bledete gospod? kaj, priti ob očeta, brata, mater in sestro, ali se vam sanja? — Prosim, gospod, saj ste mi prej odgovorili na vprašanje, kako se počutijo, da so vsi mrtvi. Anglež se na

to nikakor ni hrana za slov. kat. Goričane. Za letne 4 f. 40 kr. (toliko velja Soča) vdobite veliko boljše in izborno berilo iz več krajev. Glejte, za ta znesek vam bo prihajal skozi celo leto po trikrat na mesec naš (*Primorski list* (1 f. 50 kr.), „*Četnje z vrto sv. Frančiška*“ (Kostanjevica, P. Gorica, vsak mesec enkrat za letnih 70 kr.), „*Domoljub*“ iz Ljubljane parkrat na mesec za 80 kr. in celovški „*Mir*“ po trikrat na mesec za 1 f. 50 kr. Na ta način, t. j. s temi štirimi listi imate vse izvirne novice in mnogo koristnega in različnega berila za celo leto. *To je vže mala čitavnica!* Če ne znate sami naročati, priporočite se svojemu poštarju, ki rad vstreže, ker bo potem tudi pošta več služila. — Dandanes je treba mnogo brati. Pa ne vsega. Marsikdo govori: moram brati tudi nasprotno ali slabe liste, da spoznam, kdo ima prav. Ta se moti. Ali ne svari Božji učenik pred nevarnostmi, in ali vživamo zdrave jedi s škodljivimi vred? Le kdor ima dolžnost in zato dovoljenje, sme brati tudi slabe liste, da obvaruje druge bližnjike pred njimi. Sv. Oče papež in viši pastir so nam vže pogostokrat priporočili le dobre in poštene liste. Vbogajmo! Saj se težko služi denar. Zato obrnimo ga prav! *Vsak katolik, ki naroči kak liberalni ali protikatoliški list ne da bi bil k temu primoran, je izdajica sv. vere.*

Dubica Bosanska, 12. decembra 1896. Ljubi „Prim. List“! Nekaj bi ti rad enkrat pisal. Rad prebiram tvoje številke. Bog ti daj obilno naročnikov o novem letu. Pišem ti, da smo tudi mi občutili letos hudo vreme, toče, povodnji in preveliko mokrino, da je hotelo vse segniti. Veliko ljudi nima kaj jesti. Seno je odnesla voda, ravno tako tudi veliko sirka. Porušila je celo mostove. Vlada zgradila je velik most čez reko Uno na Hrvaško, ki pa več Hrvatov koristi nego nam. Samo v cerkev gremo ložje tje. Pri nas je še vse siromašno, po bosansko. Pol leta ni zvonilo, ker je bil zvonik, ki je le iz 4 stebrov, segnil. Te dni so ga pa spet obesili na hrastove stebre, na groblje so postavili sv. razpelo, česar pa Bosanci nič lepo ne gledajo. — Tukajšni lekarnar Emil Stanwer, ki je došel iz Bukovine in je bil jud, se je dal krstiti in je postal katolik. Njega in njegovo ženo je krstil žup-

vso grlo zasmaja, potem pa odgovori: Nič manj ko mrtvi so vsi štirje, živi in zdravi ko ribe so vsi, toda jaz, predragi, sem pri kosilu za ves svet „mrtev“.

* * *
Kakor je znano, pripovedujejo Amerikanci čudovite dogodke o novem svetu, če pridejo v Evropo. Tako je nekdo pripovedoval: Mi Amerikanci imamo čudovite stroje (mašine); spredej gre živ vol v stroj, na drugi strani pa pridejo dobre klobase ven. Če družega nimate, odgovori nek šaljivec, poslušajte, kake stroje imamo pa pri nas. Ravno taki so ko v Ameriki, toda še to prednost imajo, da če klobase niso dobre jih pomečemo zopet v stroj, spredej pa — čujte — pride živ vol na beli dan.

* * *
Na podoben način je zatrjeval nekdo v družbi, da je vže tak stroj videl, v katerega se mečejo snopje, ven pa pridejo pečeni hlepci. Hitro se vzdigne eden iz družbe in pravi: Gospodje! to še vse ni nič. Jaz sem videl čudovito stiskalnico grozdja, od zgorej so metali grozdje vanjo, ven so pa padali pijanci.

* * *
Kmetič pride k zoboždravniku, da bi mu leta izdrl zob. Toda kadar mu hoče zdravnik zagrabit s kleščami zob, zapre kmetič od strahu usta, da zdravnik zobu ne more priti do živega. Ko se zdravnik vže vsega naveliča, postavi svojega strežaja za stol, na katerem je sedel kmetič. Na enkrat zbode strežaj kmetiča z iglo skozi slamnato stolovo sedišče. Prestrašen zbedeni kmetič strašno zacija, zdravnik zagrabi zob in ga v trenutku izdere. Zdajci skoči kmetič po konci, si mane zbedeni del telesa in mrmra: Tri sto medvedov! ali je imel globeke korenine!

nik v Hrvatski Dubici, pravoslavni seveda ni všeč. — Turki so jako ubožali in prodali svoja zemljišča. — Tudi tu je prasičja kuga, zato pa tudi slabi semnji. Veliko živine se bo licitiralo za poplačevanje desetine, ki se zdaj pobira. Ubogi seljak bo čisto propadel.

Kaj novega po Slovenskem?

Na Kranjskem. V Ljubljani so pri frančiškanih obhajali sv. misijon. 21.000 vernih je prejelo sv. zakramente. — Gorelo je v Zayrstniku pri Litiji. — Novo kapelo so blagoslovili v knezo-škofijski palači. — V Mengšu so obhajali sv. misijon. Ravno tam so prijeli dva tatu, ki sta preveč ljubila cerkvene nabiralnike. — Kat. delavsko društvo je priredilo javen shod v Kamni gorici za tamošnje željlarje. Vspah je bil velik. — Nove ulične, dvojezične cestne in hišne tablice so nabili po Ljubljani. — Na Vrhu pri Vinici razsaja davica. — Mrtvega so dobili hlapca posestnika Javornika v Ljubljani. — V nekem Kozolcu pri Škofji Loki se je obesil gostač Pavel Svolsak. — Iz Ljubljane je izginila 42-letna, umobolna Hel. Mavc. — Saega je pretekle dni veliko padlo na Gorenjskem in Notranjskem.

Na Štajerskem. V Celju je umrl odvetnik dr. Friderik Babnik. — V Gratweinu pri Gradcu se je razletel kotel v papirnici. Trije delavci so smrtno fanjeni. — Presv. cesar je potrdil izvolitev Fr. Zdolška načelnikom okr. zastopa za Vransko. — V Vojuniku so osnovali slovensko posojilnico. Tako je prav. — V pijanosti je zmrznil Jakob Schmerz iz Dobrove. — V vodo je skočil krčmar J. Preskar iz Zakot pri Brežicah. — V Konjicah je umrl veleposestnik pl. Rajakovič. Bil je vedno s Slovenci. — V Gradcu so ustanovili bolniško akademsko društvo za slovanske visokosolce. — Srečkanje „kat. podpornega društva“ v Celju se ne bo vršilo 26. dec. 1896, temveč eno leto pozneje. — Padajoči hrast ubil je Vinko Vrbnjaka iz Ljutomera.

Na Koroškem. V prerovu v Celovcu je utonil 42-letni Smolej. — Vlak je povozil blizu celovškega juž. kolodvora delavko Jaynik. — V St. Urhu nad Mostičem zgorrel je 4 letni otrok. — V Trbižu so na novo poživili sulfereinovo podružnico. Gorje ti uboga Slovenija! — Celovčani hočejo zidati hišo z velikimi dvoranami za zborovanja. Slovenci bi jih mnogokrat rabili. — V dijaškem semenišču Marijanum so dijaki priredili slavnostno akademijo. — Mir bode od novega leta prinašal redno zabavno poučno prilogo. — Božičnico bodo obhajali v velikovski narodni šoli. Dokaz vrlega vspaha. Podpirajmo to šolo.

NOVICE.

Vesele praznike želimo vsem p. n. g. sotrudnikom in naročnikom.

Msgr. dr. Mahnič. imenovan škof krški, bo posvečen 7. febr.

C. g. Jožef Budin je imenovan kuratom v Pevni.

V Ustji so dobili novega župnika v osebi veleč g. Jakoba Bajca.

Rimski Katolik preneha izhajati v Gorici. Odslej bo izdajala slovenska Leonina v Ljubljani ta znanstven list. Vrednik mu bo dr. Aleš Ušeničnik tajnik Leonine, stolni vikar v Ljubljani.

Poštni in brzojavni urad na tukajšnji postaji poslujeta pred božičnimi prazniki t. j. od 18. — 24. t. m. od 8 zjutraj do 7 zvečer.

Drugi sneg. Dne 17. t. m. dop. ob 1/2 10. ure videli smo letos v Gorici drugič padati snežne kosmiče.

„Corriere di Gorizia“ zopet obira kapucinski samostan v Gorici. Da je judovski „Corriere“ nestrpen nasproti vsemu slovenskemu, je dovolj znano, zato pa taka obiranja nič kaj prida več ne razburjajo slovenskih živcev.

Nov list. Z novim letom 1897. bo začel v Ljubljani izhajati v mesečnih zvezčkih nabožen časnik pod imenom *Venec*

cerkvenih bratovščin. Vže naslov kaže, da bo novi list nekako glasilo vseh med Slovenci razširjenih bratovščin. Gojil bo ta časnik pobožnost in vzbujal cerkveno življenje med slovenskim ljudstvom, kateremu bo pred vsem namenjen. Poročal bo o cerkvenih slovesnostih, o dogodkih verskega življenja po deželah domačih in tujih, naznanjal bo za vsak prihodnji mesec najimunitnejše govde posameznih bratovščin in odpustke itd. Posebno pa bo novi list gojil in pospeševal češčenje presv. Rešnjega Telesa. Pisan bo ta časnik tako, da ga bo razumel tudi preprosti človek; in da se bo mogel razširiti med ljudstvom, veljal bo za celo leto v Ljubljani v vpravništvu prejeman 60 kr., po pošti pošiljan 72 kr. *Venec* se začne razpošiljati vsak mesec dne 24.; v prvič pa izide v Božiču. Novi list pobožnim Slovincem prav toplo priporočamo.

Stenski zemljevid slovenskih pokrajin s slovensko terminologijo izda Slovenska Matica v Ljubljani. Zemljevid bi bil izdelan natanjko tako, kakor generalna karta c. in kr. vojaškega zemljepisnega zavoda. Ako se naroči 3000 iztisov veljal bi en izvod 2 gld. Poverjeniki „Slov. M.“ bodo vsak v svojem okraju nabirali naročnike na „Stenski zemljevid slovenskih pokrajin“. Zato Slovenci sežte pridno po slovenskem zemljevidu slovenskih pokrajin.

Plače duhovnov. Naučni minister je v proračunskem odseku pripoznal, da gmotno stanje duhovščine nujno potrebuje pomoči. Vlada je pripravljena dovoliti 2 milijona za zboljšanje plač. V obsegu te svote bi se moglo doloma zadostiti predlogom dr. Fuchsa in zahtevam duhovnikov. Poslanec Povše je priporočal naj se določi za kapelane na deželi vsaj 500 in v mestih 600 gld. Kornim vikarijem pri stolnicah dovoli naj se 150 gld. več, kot drugim duh. pomočnikom v istem kraju. Konečno nasvetuje resolucijo: „Vlada se pozivlje da vsprejme predlog ordinarijatov glede premembe župnijskih vikarijatov v župnije“, Dr. Gregorčič nasvetuje, naj se za župnike v Gorici določi 1000 gld. plače.

Učitelji občinski tajniki. „Pr. L.“ je poročal svoječasno cenjenim čitateljem, da je deželni šolski svet prepovedal učiteljem opravljati posel občinskega tajnika. Sedaj pa je isti svet deloma razveljavil svoj sklep s tem, da je dal okrajnim šolskim svetom oblast določati: ima — li biti učitelj občinski tajnik, ali ne. To je vesela novica za one učitelje, ki lahko poleg težavnega učiteljevanja še zadostujejo dolžnostim občinskega tajnika in si s tem kak novec prislužijo.

Volitve v državni zbor. Časopisi poročaja, da se vrše volitve v državni zbor od 10—20. marca.

Novi domovinski zakon, o katerem je vže poročal naš list, je dobil najviše potrjenje. Ko stopi zakon v veljavo, razbremenit marsikako občino, ker jej ne bo treba več plačevati za vse svoje bivše občane po mestnih bolnišnicah.

Vinarsko in sadjarsko društvo za Brda odprlo je lastno zalogo v ulici Barzollini, v kateri se poleg pristne rebule prodajajo tudi razna domača črna vina. Vinska kupčija je dosedaj skoraj izključljivo v rokah naših narodnih nasprotnikov, ki mnogokrat prodajajo drugo slabše vino za rebulo. Na novo zalogo opozarjamo naše čitatelje, sosebno krčmarje, ki so dosedaj naročali pri narodnih nasprotnikih. Tu v dobe pošteno blago za pošteno ceno.

Visokoblagerodna gospa grofica Coronini razdelila je v nedeljo v Kromberku mnogo obleke šolskim otrokom grajščinskih kmetov. Bog plati!

Nagla smrt. Neki Martin Kavčič, iz Temnice je bil nekaj časa v goriški bolnišnici. 12. t. m. je šel v Sempolaj kjer ga je nenadoma zadela kap.

„Soča“ proti tomajski šoli. Predzadnja „Soča“ se huduje nad pobiranjem darov za tomajsko šolo, v kateri bodo žensko mladino podučevale šolske sestre. Ako se kedo tedaj trudi, da oskrbi mladini pošteno versko odgojo, je to po mnenju „Soče“, ki

tolikrat toži nad prenizko izobrazbo ljudstva, kaprica posameznega čudaka. Ali morebiti šola zato ne ugaja, ker bodo podučevale *šolske sestre*?

C. g. Ivan Leben, kurat je imenovan v nadzorstvo kobarijske posojilnice in ne tominske, kakor se je po pomoti poročalo.

Iz Libušnjega na Vrsno delajo novo cesto, po kateri se bode tudi lahko vozilo. Dosedaj še ni bil nikdo z vozom na Vrsnem. Pa kdo jo dela? Vrsenci sami in nekoliko pomagajo tudi Krnci. Z združenimi močmi se da kaj narediti, to se vidi tukaj. Kakor se kaže bode cesta jako lepa. Pa kaj pomaga, ko je pa do Libušnjega taka cesta, da se Bogu usmili. Libušenci, posnemajte Vrsence! Primate za krampe in lopate in peljal se bo lahko vsak gospod iz Smasti na Vrsno!

Na Trnovem pri Kobaridu, delajo most čez Sočo. Dosedaj so imeli le neko brv, ki se je vpenjala od skale do skale. Kadar je voda narasla, morali so to brv proč vzeti, ker drugače je to delo opravila Soča. Sedaj pa bodo naredili most in sicer na verigah. Verige so vže napete in sedaj pokladajo hlode.

V Romansu je povila neka uboga žena vže 16. otrok.

Sv. oče papež pripravljajo novo okrožnico na ogerske škofo.

Prihodnje stoletje se nameruje posvetiti Najsvetejšemu Sakramentu. Na Laškem se bo začelo nabirati za novo veliko cerkev Presv. Rešnjega Telesa, katera se dokonča še v tem stoletju, odpre pa 1. januarja 1900 zjutraj zgodaj.

V Trstu pri č. oo. kapucinih bo pel na sv. Štefan t. l. novo sv. mašo č. g. Emil Walker.

Imenovanje. Ministerski predsednik je kot notranji minister policijska koncipista O. Podernika in K. Starma imenoval komisarjema pri pol. ravnateljstvu v Trstu.

Politično društvo Edinost priredilo je shode pri sv. Magdalenii spodnji, v Rokolu in na Greti. Vseh so se okoličanski Slovenci udeležili v obilem številu Pomenljiv je bil shod v Rokolu, kjer se je čulo največ tožb, dasi ta okraj zastopa „Italijan“ Mavroner. Sedaj menda vendar Rokolei spoznajo, da ni dobro biti „podlaga tujčevi peti.“

Italijanska pridiga v Rojanu. — Italijanski listi poročajo, da je odredil škofski ordinarijat tržaški, da se bode od 1. januarja 1897 leta naprej v župni cerkvi v Rojanu vsako nedeljo ob 11. uri predpoludne propovedovalo italijanski. Žalostnim srcem podajamo bralcem to novico, ker čutimo kako osodepolu za tržaške Slovence je ta odlok v času ko hočejo naši nasprotniki tudi cerkev zlorabljeni v politične namene; ker vemo koliko razburjenje nastane sedaj med Slovenci.

Edinost o tem odloku piše:

„Poreče se nam najbrže: Tega vendar ne bode te tajili, da je neki odstotek župljanov rojanskih italijanskega jezika. Je. Ali kdor pozna razmere, nam pritrđi, da ital. propoved v cerkvi rojanski vendar prav nič ni potrebna. Kar je teh župljanov italijanskega jezika, stanujejo skoro izključno na Belvederju. Jeden del teh niti ne zahaja v cerkev, in tisti, ki zahajajo, zahajajo raje v mesto. In ako pomislimo nadalje, da med onimi, ki so podpisali prošnjo, je mnogo Kranjcev, Kraševcev in Brkinov — zlasti z Grete — potem nam je jasno, da ona prošnja ni nastala iz resnične potrebe, ampak porodila jo je — italijansko-židovska agitacija. Tudi to verujemo, da bode — vsaj s prvega — poslušalcev pri italijanski propovedi. Ali vprašanje je: koliko bode med njimi *resničnih* župljanov? Koliko jih dovede resnična želja slušati besedo božjo in koliko agitacija?!

Škofijski ordinarijat je odredil italijansko propoved. Njegovi odredbi se moramo ukloniti. A dovoljeno nam bode izreči svojo bojazen, da bode tudi ta korak, kakor oni, ki se je storil pri sv. Justu „pro bono pacis“, imel vsodnih posledic ne le za našo narodno, ampak tudi za versko stvar. Ita-

lijanska propaganda je ekspanzivna in prazna je nada, da se ta propaganda ustavi na neki točki. Ta propaganda bode sezala dalje in dalje in ni malo ne bode prizanašala tudi onim cerkvenim krogom, ki se morda vdajajo krivemu mnenju, da se potolazi besneče valovje, ko se vrgli vanje — italijansko propoved v Rojanu!!

Cerkev izvestno ne bode imela dobička od te nove žrtve, kajti danes na vse zgodaj nam je došlo iz Rojana poročilo o silnem razburjenju, ki je je povzročila včerajšnja vest o italijanski propovedi; razburjeni so resnično pobožni Slovenci, smejajo pa se — liberalci in židje.

Mi seveda ne položimo orožja; vztrajati hočemo, dokler bode le mogoče. Toda onega dne, ko bomo morda prisiljeni umakniti se s pozorišča, bodo imeli tudi v škofijski palači povoda dovolj, da razobesijo — črno zastavo! Mir bode potem pred „nadležnimi“ Slovenci, toda za Cerkev ne napoči doba miru, ampak doba še hujših bojov, le s to razliko, da bode vojska na nje strani manjša in kvalitativno slabēja, nasprotna moč pa silnejša!“

Pri okrajni sodnji v Kanalu je razpisana služba obhodnika z letno 250 gld. in nekaj doklade. Prošnjo vložiti je do 12. januarja.

Koncert „Slov. pevskega društva“ v Trstu v gledališču Rossetti bil je sijajen. Petje bilo je izborno. Gmotni uspeh najpovoljnejši.

Nesreča ali zločin. Štirje ribiči iz Sv. Križa bili so na ribje lov. Morje bilo je po vsem mirno. Naenkrat pa je ladija izginila. Kasneje pa je neki italijanski ribič ujel blizo Devina mrtvo človeško truplo. Bilo je ribiča Gustina.

Trupla ostalih treh še niso vdobili. Ljudstvo svetokriško je silno razburjeno, ker se mu zdi neverjetno, da bi se bili na mirnem morju ponesrečili.

Ujet morilec. Korporal Andrej Škerlj pešpolka št. 97 je bil radi umora svoje ljubimke obsojen na 12 let težke ječe, pa je nedavno tega pobegnil iz tržaške vojaške bolnice. Kakor se sedaj poroča, ga je policija v Genovi ujela, prav ko se je hotel s parnikom odpeljati v Brazilijo.

Vročinska bolezen v Pulju se vedno bolj razširja. Skoraj v vsaki hiši imajo bolnike. Vsaki zdravnik ima do 150 bolnikov. Premožniši beže iz mesta. Vojakom se je zboljšala hrana ter bode gorko večerjo z vinom.

Zvonjenje pri odhodu vlakov bode vsled odloka c. kr. železničnega ministerstva z dnem 1. januarja bodočega leta prenehalo.

Na vojaškem vežbališču v Felixdorfu blizu Dunaja so imeli topničarji te dni vaje. Ko sta dva topničarja vzdignila na tleh ležečo granato, je ta razpočila in ubila oba topničarja, v bližini stoječega stotnika in nekega drugega vojaka pa nevarno ranila.

Avstrijski Tirolci so bili te dni v Rimu, kjer so bili sprejeti od Nj. Svetosti v avdijenci. Prinesli so seboj več dragocenih darov.

Zidovski lopovi. Minule dni se je završila v Galiciji sodnijska obravnava, v katero je bilo zapletenih nič manj ko 270 poljskih židov. Ti lopovi so dovedli veliko množino raznovrstnega blaga iz Nemčije v Galicijo, ne da bi bili plačali postavno carino. Vsled tega so svoje blago lahko prodajali mnogo ceneje, kakor pa krščanski trgovci, ki vestno odrajujejo zakonite takse. Obsojeni so skupno na 600.000 gld. in 100 let zapora. Z ozirom na provzročeno direktno in indirektno škodo je odmerjena kazen še mnogo preneznatna.

Papirnate goldinarje vsprejema osrednja dunajska blagajna le še do konca tega meseca.

Tisoč goldinarjev v peči. Odvetnik dr. Hertzner v Jičinu je nedavno nekega večera stikal v svoji blagajnici. Našel je v njej neko lahko stvar. Spoznal je, da je pismen kuvert in ga je vrgel v papirni koš brez kacega preišljevanja. Drugi dan je

prišel k njemu jeden njegovih klientov in zahteval, naj mu povrne zaupani vadij 1000 gld. Iskal je in iskal, a ni mogel najti dotičnega tisočaka. Spomnil se je, da je bil tisočak utaknil v neki kuvert in dal v blagajnico. Sedaj je bilo jasno, da je prejšnji večer tisti kuvert vrgel v papirni koš. Iskal je v košu, a tudi zastoj. Zjutraj je dekla bila papirja vzela iz koša, da je zakurila. Tisočak je šel torej v peč. Odvetnik ga mora torej klientu iz svojega povrniti.

RAZNOTEROSTI.

Za „Alojzijevišče“ so darovali: Preč. gg. Ign. Valentincič, 5 gld., prof. Fr. Castellitz 5 gld., N. N. 5 gld., Karl Kumar, vikar v Avčah 22 gld., 50 kr., na ženitovanju g. Miroslav Petelina iz Gorjanskega in Julijane Milanč iz Vojsčice sta nabrala starasina Jos. Pavlin in Franc Pangos med svati 5 gld., preč. g. Franc Stepančič, kurat 10 gld., preč. g. Peter Vuga, župnik 9 gld., preč. g. Jos. Gergolet, kurat 10 gld., č. g. Valent. Pipan, vikar 5 gld., preč. g. Ant. Zarl, župnik 5 gld.

St. Vidska Gora je — kakor vsako leto — poslala Alojzijevišču 18 gld. Bog živi!

Preč. g. Jos. Furlani, naš rojak iz Dornberga, službujoč v Villavicentina, je pristopil h društvu Alojzijevišče kot vstanovnik, podarivši 200 kron. Znano nam je bilo vže od nekedaj domoljubje preč. gospoda, a zdaj nas je uprav razveselil da se je kot starosta slov. duhovščine (roj. 1826) pridružil mlademu zavodu. To priča, da je slovenskemu ljudstvu res potreben vzgojevalen zavod v Gorici. Bog nam ohrani novega g. vstanovnika še mnogo let!

Kred za „Alojzijevišče“. Č. g. J. Fon nam je poslal 2 vreči krompirja, 1 vrečo fižola in jabolka in še 6 gld., kar je nabral mej svojim dobrim ljudstvom. Bog Vam povrni stotero!

Drežnica je od prvega začetka krepko podpirala Alojzijevišče. Letos je še vrlo županstvo namenilo 15 gld., poštevajoč veliko potrobo. Bog živi domoljubno starešinstvo!

Vogersko. Tudi ta mala občina ni zaostala za drugimi. Preč. g. župnik Ant. Berlot nam je izročil 15 gld. Živelo ljudstvo slovensko, ki tako rado poslušja svoje dušne pastirje!

Podgora za „Alojzijevišče“. Preč. g. kurat Jos. Golob, vrlo vnet za slov. zavod, je nabral mej svojim ljudstvom 28 gld. Bog povrni!

Čeruiče s podružnicami je podarilo 30 gld.; katere je nabral č. g. kaplan Filip Abram. Alojzijevišče izreka vsem iskreno zahvalo. Naše plačilo bo molitev in odgoja slovenskih otrok. Bog živi!

Prošnja. Č. g. Ivan Leben, kurat na Libušnjem prosí vse one p. t. gospode, ki mu po pošti kaj pošljejo, da blagovolijo na naslov napisati: „Libušnje poste restante Kobarid“. Drugače gre pismo ali kar si bodi na Kamno, kjer čaka rešitve po več dni, ker ni prave zveze med Libušnjem in Kamnom.

Kako naj se pospešuje obrt? Švicarska vojna uprava je naročila te dni 10.000 parov obutala za vojaštvo, toda ne, kakor se dogaja žalibog pri nas, pri kaki židovski tvrdki, marveč pri *predstojništvu švicarske čevljarjske zadruge*, katéra je oddala naročeno delo posamnim čevljarjem svojim združnikom. Ali v Avstriji kaj tacega res ni mogoče?

Tudi uspeh današnje vzgoje! V letih od 1882 do 1885 je bilo povprečno obsojenih 30.000 mladeničev od 12. do 18. leta, devet let pozneje pa je znašalo žrtev novodobne kulture (!) 25.504. Mladeničev od 18. do 21. leta, toraj še ne polnoletnih, je obsojenih leta 1892 68.138. Ta števila so se pa v zadnjih letih še zdatno pomnožila. Je li morda krščanstvo dovedlo nadebudno mladino do kaznjivih dejanj?

Velika mesta. Najnovejši statistički podatki kažejo, da je samo jedno mesto na

svetu, katero ima preko 4 milijone prebivalcev, to je: London. To orjaško mesto ima 4.211.000 duš. Pariz ima, 2.447.000 prebivalcev. Berlin 1.579.000. Dunaj 1.364.000, Bruselj 471.000, Kodanj 375.000, Madrid 470.000, Atene 107.000, Tokio 2.552.000, Peking 1.650.000, Rio Janeiro 500.000, Kairo 375.000, New York 1.171.000, Bombay 800.000, Lizbona 265.000, Buenos Ayres 544.000, Bukarešta 221.000, Peterburg 929.000, Carjigrad 884.000, Rim in Milan po 400.000, Neapelj nekaj preko 500.000, Palermo in Genova preko 200.000, Praga, Trst, Florenca, Benetke preko 100.000 itd. — Preko 800.000 prebivalcev imajo 4 mesta, preko 700.000 jedno, preko 500.000 devet 17 mest ima preko 400.000 prebivalcev, 12 preko 300.000, 41 preko 200.000 in 118 preko 100.000.

(Najdražja mesta v Avstriji.) Glede draginje se po statističnih vrste avstrijska mesta tako-le: 1. Trst, 2. Karlovi Vari, 3. Dunaj, 4. Liberci, 5. Solnograd, 6. Inomost, 7. Lvov, Krakov, Olomuc, Gradec, 8. Črnovice, Opava, Tešin, 9. Trutnov, 10. Plzenj, 11. Linc, 12. Časlava, Budejevice, Trident, 13. Iglava, Celovec, Zader, Bolcan, Ljubljana, 14. Gorica, Dunajsko Novomesto.

Kanarček na reji. Neka žena je morala svojo hišo na Karlovski cesti podreti in je vsled tega, dokler se novo hiša ne sezida, dala svojega kanarčka nekemu čevljarju v rejo. Kanarček je bil od 11. maja do 8. novembra t. l. pri čevljarju. Zredil se kanarček pač ni, a vzlic temu je čevljar zahteval za „rejo“ 16 gld. 80 kr. češ, sedaj je v Ljubljani tako velikanska draginja, da tudi kanarčki ne morejo več tako ceno izhajati, kakor prej. Lastnica kanarčka je zahtevano svoto res plačala, a na rejo ne da nikdar več nobenega kanarčka.

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič.
Tiska Hilarijanska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskoga Lista“ izide dne 2. januarja.

Žalostnih in potrlih src izreka podpisana rodbina najiskrenejšo zahvalo preč. duhovščini, visokorodnemu gospodu županu, Nj. Prevz. grofu Coronini ju, vsem občinskim staraslinam, slavnemu šolskemu vodstvu, sl. pevskega zboru „Slovenska zveza“, kakor obče vsem tistim, kateri so spremljali k večnemu počitku našega nepozabnega soproga oziroma očeta

Janez-a Brumat-a

posestnika in trgovca

umrlega 9. t. m. po dolgi mučni bolezni, in ki so nam izrazili ob tem bridkem udarcu na razne načine svoje prijazno sočutje. Bog povrni!

Št. Peter, dne 12. decembra 1896.

Žalostna rodbina Brumat.

Vinarsko in sadjarsko društvo za Brda

naznanja da je otvorilo društveno zalogo briskih vin v ulici Barzellini. V zalogi se dobivajo poleg pristne rebule tudi razna domača črna vina. Za pristnost se jamči.

Svečar J. Kopač v Gorici,

Solkanska cesta št. 9.

priloga prečastitim cerkvenim oskrbništvam ter slavnemu občinstvu, garantirane pristne čebelno-voščene sveče kilg. po 2 gld. 45 kr.

Za pristnost teh sveč jamčim z 1000 kronami. V Trstu ima zastop in zalogo mojih sveč g. Iv. Lavrencich trgovec s cerkvenim orodjem in parametri, Piazza Piccola za palačo municipija v Trstu.

Ima v zalogi tudi sveče za pogrebe.